

La relance de l'Europe sociale

par Anna Diamantopoulou

CES dernières années ont permis la relance de l'Europe sociale. L'Union européenne n'est pas seulement une monnaie unique : parce qu'elle est aussi une union économique, au service d'une croissance partagée par tous, elle a renforcé, depuis 1997, sa dimension sociale – coordination des politiques de l'emploi favorisant la diffusion des « meilleures pratiques », lutte contre les discriminations, égalité entre hommes et femmes, « *chapitre social* » conférant aux partenaires sociaux un rôle éminent dans la fixation des normes de droit social.

Quatre objectifs résument aujourd'hui ce qu'est l'Europe sociale et seront à l'ordre du jour du sommet des chefs d'Etat et de gouvernement de Stockholm, les 23 et 24 mars : 1) le renouveau de l'économie européenne et son adaptation à l'économie de la connaissance, en renforçant son potentiel d'innovation pour créer de nouvelles activités, et donc des emplois, dans une économie qui repose plus que jamais sur le potentiel des femmes et des hommes ; 2) la lutte contre toutes les formes d'exclusion qui sont malheureusement incrustées dans nos sociétés, et qui exigent de développer l'accès aux droits et à l'emploi comme le retour individualisé vers l'activité ; 3) le plein-emploi et la qualité du travail, qui supposent à

la fois une croissance soutenue et une politique active, favorisant l'emploi des femmes et des travailleurs âgés ; 4) enfin, une modernisation du modèle social européen, qui repose sur la solidarité active, la garantie des droits fondamentaux et l'implication de tous les acteurs, et d'abord des partenaires sociaux, mais qui doit prendre en compte les évolutions démographiques et les nouvelles formes d'emploi.

Stockholm décidera, je l'espère, de nouvelles mesures – développement de la mobilité des travailleurs au sein de l'UE, de la formation tout au long de la vie, réformes des retraites visant à assurer leur soutenabilité sociale et économique sur le long terme.

Certains ont pourtant exprimé leur crainte que Stockholm ne manifeste pas, en matière sociale, la même ambition que Lisbonne et Nice. Cette crainte est compréhensible. Je n'oublie pas, en effet, l'apport considérable de la récente présidence française : l'agenda social, la charte des droits fondamentaux, les directives contre les discriminations, l'accord sur le statut de société européenne et son volet sur l'implication des travailleurs.

Mais je pense aussi que cette crainte est injustifiée. Stockholm confirmera le message de Lisbonne et de Nice : c'est par une stratégie globale, qui n'isole pas la politique sociale, que l'on renforcera

l'Europe sociale. Et ce projet exige d'inventer de nouvelles méthodes. Il ne suffit plus aujourd'hui de privilégier la seule législation. Non que celle-ci soit condamnée ou négligée, au contraire : la garantie des droits fondamentaux, la régulation des aspects sociaux du marché intérieur nécessitent aujourd'hui, comme hier, le recours au législateur. Les récentes directives anti-discriminations et la proposition de directive sur l'information-consultation des travailleurs sont là pour le démontrer, comme la volonté de la Commission de continuer à proposer des textes législatifs, comme elle l'a fait en matière d'information et consultation des travailleurs, si les actuelles négociations sur le travail intérimaire venaient à échouer.

Pourtant, les grands sujets qui sont prioritaires, partout en Europe – la formation tout au long de la vie, la modernisation de l'organisation du travail, la garantie de retraites équitables, la lutte contre les exclusions – ne se prêtent pas au « tout-législatif ». Le risque serait alors d'adopter des textes inadaptés aux différentes situations, et donc d'autant plus difficiles à appliquer correctement. Ce sont des sujets où l'Etat, les collectivités locales, les partenaires sociaux, les ONG, doivent jouer leur rôle. C'est pourquoi Lisbonne, comme Nice, ont préconisé la fixation, au niveau de l'Union, d'objec-

tifs communs qui doivent susciter un « *stress de convergence* » en encourageant les différents pays, dans le respect de leurs systèmes et de leurs traditions, et en coopération avec tous les acteurs, à se rapprocher des meilleures pratiques européennes. L'outil, ce sont des plans d'action nationaux, intégrant justement la contribution concrète de tous les acteurs, et évalués grâce à des indicateurs clairs.

L'outil est aussi la volonté des partenaires sociaux européens de progresser dans leur dialogue sur les thèmes liés à la modernisation des relations de travail. Plus que jamais, l'Europe sociale exige d'avancer des propositions concrètes et de travailler dans la durée. De travailler en faveur d'une Europe proche de ses citoyens, de leurs préoccupations et soucieuse de l'avenir de nos sociétés, confrontées à la globalisation, à une révolution technologique de grande ampleur et au vieillissement. En faveur d'une Europe qui ne se résigne pas au chômage, au sous-emploi, à l'exclusion, au délitement du tissu social, à l'effacement des services publics. En faveur d'une Europe qui croit en ses capacités d'innovation et de modernisation sociale.

Anna Diamantopoulou est commissaire européenne chargée de l'emploi et des affaires sociales.

Το νέο ξεκίνημα της κοινωνικής Ευρώπης

Τα τελευταία χρόνια επέτρεψαν το νέο ξεκίνημα της κοινωνικής Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι απλώς ένα ενιαίο νόμισμα: επειδή είναι και οικονομική ένωση στην υπηρεσία μιας ανάπτυξης για όλους, από το 1997 και μετά ενίσχυσε την κοινωνική της διάσταση – το συντονισμό των πολιτικών για την απασχόληση υπέρ της διάδοσης των «βέλτιστων πρακτικών», την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, το

«κοινωνικό κεφάλαιο» με το οποίο ανατίθεται εξέχων ρόλος στους κοινωνικούς εταίρους κατά τον καθορισμό των κανόνων του εργατικού δικαίου.

Τέσσερις στόχοι συνοψίζουν σήμερα το περιεχόμενο της κοινωνικής Ευρώπης και περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη της Στοκχόλμης στις 23 και 24 Μαρτίου:

- Η ανανέωση της

ευρωπαϊκής οικονομίας και η προσαρμογή της στην οικονομία της γνώσης, με την ενίσχυση του δυναμικού καινοτομίας που διαθέτει με σκοπό τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων και, επομένως, θέσεων εργασίας, σε μια οικονομία η οποία, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, βασίζεται στις δυνατότητες των ανδρών και των γυναικών.

- Η καταπολέμηση κάθε μορφής αποκλεισμού που δυστυχώς αποτελεί μόνιμο γνώρισμα των κοινωνιών μας και επιβάλλει να αναπτυχθεί η πρόσβαση στα δικαιώματα και στην απασχόληση,

καθώς και η εξατομικευμένη επάνοδος στη δραστηριότητα.

- Η πλήρης απασχόληση και η ποιότητα της εργασίας που προϋποθέτουν, αφ' ενός, παρατεταμένη ανάπτυξη και, αφ' ετέρου, ενεργό πολιτική, υπέρ της απασχόλησης των γυναικών και των ηλικιωμένων εργαζομένων.

- Και τέλος, ο εκσυγχρονισμός του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου που βασίζεται στην ενεργό αλληλεγγύη, στην κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τη συμμετοχή όλων των παραγόντων και, προπαντός, των κοινωνικών εταίρων, αλλά ο οποίος πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις δημογραφικές εξελίξεις και τις νέες μορφές απασχόλησης.

Στη Στοκχόλμη θα αποφασισθούν, ελπίζω, νέα μέτρα – ανάπτυξη της κινητικότητας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης και της διά βίου κατάρτισης, μεταρρυθμίσεις των συντάξεων με σκοπό να εξασφαλισθεί η κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητά τους μακροπρόθεσμα.

Ωστόσο, ορισμένοι στην Ευρώπη, ιδιαίτερα στη Γαλλία, εξέφρασαν τους φόβους τους ότι η Στοκχόλμη δεν θα εκδηλώσει στον κοινωνικό τομέα τις ίδιες φιλοδοξίες με τη Λισσαβώνα και τη Νίκαια. Οι φόβοι αυτοί είναι κατανοητοί.

Πράγματι, δεν λησμονώ τη σημαντική συμβολή της πρόσφατης γαλλικής προεδρίας: η κοινωνική ατζέντα, ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι οδηγίες κατά των διακρίσεων, η συμφωνία για το νομικό καθεστώς της ευρωπαϊκής εταιρίας και η ιπτική της που αφορά τη συμμετοχή των εργαζομένων.

Όμως, νομίζω επίσης ότι οι φόβοι αυτοί είναι αδικαιολόγητοι. Η Στοκχόλμη θα επιβεβαιώσει το

μήνυμα της Λισσαβώνας και της Νίκαιας: η κοινωνική Ευρώπη θα ενισχυθεί μέσω συνολικής στρατηγικής, η οποία δεν απομονώνει την κοινωνική πολιτική. Αυτό το σχέδιο απαιτεί να επινοήσουμε νέες μεθόδους. Πράγματι, σήμερα δεν αρκεί πλέον να προτιμάται μόνον η νομοθεσία. Όχι βεβαίως ότι η νομοθεσία απορρίπτεται ή παραμελείται, αντιθέτως. Η κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η ρύθμιση των κοινωνικών πτυχών της εσωτερικής αγοράς επιβάλλουν, σήμερα όπως και χθες, την προσφυγή στο νομοθέτη. Οι πρόσφατες οδηγίες κατά των διακρίσεων και η πρόταση οδηγίας για την πληροφόρηση των εργαζομένων και τη διαβούλευση μαζί τους είναι παραδείγματα που το αποδεικνύουν, καθώς και η βούληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεχίσει να υποβάλλει νομοθετικά κείμενα, όπως το έπραξε σχετικά με την πληροφόρηση των εργαζομένων και τη διαβούλευση μαζί τους, εάν οδηγηθούν σε αποτυχία οι εν εξελίξει διαπραγματεύσεις για την πρόσκαιρη εργασία.

Ωστόσο, τα μεγάλα θέματα που αποτελούν προτεραιότητες παντού στην Ευρώπη -η διά βίου κατάρτιση, ο εκσυγχρονισμός της οργάνωσης της εργασίας, η κατοχύρωση δικαιων συντάξεων, η καταπολέμηση του αποκλεισμού- δεν προσφέρονται για αποκλειστικά νομοθετική ρύθμιση. Σε μια τέτοια περίπτωση θα υπήρχε κίνδυνος να θεσπισθούν κείμενα που δεν ταιριάζουν στις διάφορες καταστάσεις, τα οποία επομένως θα ήταν δυσκολότερο να εφαρμοστούν σωστά. Σε σχέση με αυτά τα θέματα, το κράτος, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, οι κοινωνικοί εταίροι, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις πρέπει να παίξουν το ρόλο τους. Γι' αυτό η Λισσαβώνα, όπως

και η Νίκαια, προέκριναν τον καθορισμό, σε επίπεδο Ένωσης, κοινών στόχων που πρέπει να προκαλέσουν «άγχος σύγκλισης», ενθαρρύνοντας τις διάφορες χώρες, με σεβασμό προς τα συστήματα και τις παραδόσεις τους και σε συνεργασία με όλους τους παράγοντες, να προσεγγίσουν τις βέλτιστες ευρωπαϊκές πρακτικές. Μέσον στην υπηρεσία αυτού του «άγχους» είναι εθνικά «προγράμματα δράσης», τα οποία ακριβώς ενσωματώνουν τη συγκεκριμένη συμβολή όλων των παραγόντων και αξιολογούνται με σαφείς δείκτες. Μέσον αυτού του άγχους είναι επίσης η βούληση των ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων να σημειώσουν πρόοδο στο διάλογο τους για τον εκσυγχρονισμό των εργασιακών σχέσεων. Περισσότερο από ποτέ, η κοινωνική Ευρώπη απαιτεί να προωθήσουμε συγκεκριμένες προτάσεις και να εργασθούμε σε βάθος χρόνου. Να εργασθούμε υπέρ μια Ευρώπης κοντά στους πολίτες της και στις ανησυχίες τους, ανήσυχης για το μέλλον των κοινωνιών μας που αντιμετωπίζουν την παγκοσμιοποίηση, μια μεγάλη τεχνολογική επανάσταση και τη γήρανση του πληθυσμού. Υπέρ μιας Ευρώπης που δεν υποχωρεί στην ανεργία, την υποαπασχόληση, τον αποκλεισμό, τη διάσπαση του κοινωνικού ιστού, τον παραγκωνισμό των δημόσιων υπηρεσιών. Υπέρ μιας Ευρώπης που πιστεύει στις δυνατότητες καινοτομίας και κοινωνικού εκσυγχρονισμού που διαθέτει.

*Η κ. Άννα Λιαμαντοπούλου είναι επίτροπος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αρμόδια για την Απασχόληση και τις Κοινωνικές Υποθέσεις. Το άρθρο της δημοσιεύθηκε στις 22 Μαρτίου 2001 στη γαλλική εφημερίδα Le Monde

Της **ΑΝΝΑΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ***